

**ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В
УКРАЇНІ: КОНКУРЕНТНІСТЬ ЧИ ІМІТАЦІЯ,
PROZORRO ЧИ НЕПРОЗОРО**

ШИФР «ТРАНСПАРЕНТНО»

Анотація

Робота актуалізує тему економії бюджетних ресурсів та ефективної фіскальної політики у сфері суспільного споживання в умовах футуристичного цифрового тренду.

Розкрито теоретичне підґрунтя, причини запровадження та зміст діджиталізації публічних закупівель в Україні. Розглянуто напрямки впливу цифровізації на прозорість та ефективність політики суспільного споживання та досліджено розвиток державної платформи ProZorro. Основними цілями електронної реформи публічних закупівель визначено усунення недобросовісних практик, скорочення корупційної ренти, послаблення адміністративного тиску з боку організаторів торгів, спрощення процедур адміністрування та як наслідок - економія бюджетних видатків.

Узагальнено показники ринку електронних закупівель ProZorro в розрізі кількості та структури проведених тендерів, предмету закупівлі, числа учасників та організаторів торгів, обсягів закупівель та економії бюджетних ресурсів. Оцінювання ефективності системи ProZorro проведено як оцінка конкурентності тендерних процедур із використанням економіко-математичних та статистичних методів у взаємозв'язку із окремими макроекономічними показниками.

Доведено, що цифрові трансформації насамперед стимулюють прозорість процедур публічних закупівель та їхню підзвітність громадськості. Водночас обґрунтовано недостатність позитивного впливу ProZorro на зростання конкуренції між учасниками та констатовано незначні обсяги економії бюджетних ресурсів.

Автором означено переваги і недоліки цифрової системи ProZorro в Україні. Запропоновано рекомендації щодо покращання функціонування системи.

Ключові слова: державні видатки, суспільне споживання, діджиталізація, публічні закупівлі, платформа електронних закупівель ProZorro, цифрові технології.

Зміст

Вступ	4
1. Теоретичні та законодавчі аспекти публічних закупівель та їхньої трансформації в електронний формат	6
2. Моніторинг електронної платформи торгів ProZorro в Україні за 2016 -2020 роки.	14
3. Оцінювання конкурентності торгів на основі цифрової платформи ProZorro	20
Висновки	28
Список літератури	30
Додатки	34

Вступ

Розвиток світової та вітчизняної наукової думки першочергово фіксувався на доходах бюджету. І лише з часом академічна спільнота проявила інтерес до оптимізації системи державних видатків. В свою чергу, дієвим інструментом впливу на обсяги та напрямки державних видатків, а, отже, і суспільне споживання благ, є система публічних закупівель. Рациональне використання державних коштів на стратегічні цілі, забезпечення прозорості та боротьба з корупцією на сьогодні є пріоритетами державної фіскальної політики України. Порушення ефективного функціонування публічного сектору економіки у видатковій частині бюджету часто має наслідком дефіцит бюджетних коштів в незалежності від рівня податкових надходжень.

В умовах тотальної глобалізації все більший вплив на усі сфери діяльності людей має розвиток технологій. Використання цифрових технологій сьогодні є невід'ємною рутинною для більшості громадян та підприємств розвинених країн світу. З таких міркувань цифровізація публічних фінансів необхідна, адже процес управління доходами та видатками бюджету із використанням сучасних технологій може зменшити втрати бюджетних коштів, послабити адміністративний тягар і підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів.

Метою даного дослідження є теоретичне визначення поняття діджиталізації публічних закупівель та аналітична оцінка впливу електронної системи ProZorro на рівень конкурентності тендерів у державному секторі економіки України, а також розробка рекомендацій щодо її вдосконалення за чинних умов.

Відповідно до мети завданнями дослідження є: з'ясування природи, сутності та трактування термінів «державні (публічні) закупівлі», «діджиталізація публічних закупівель», визначення їх етапів та складових; аналіз динаміки та структури ринку державних закупівель, кількості процедур та учасників торгів, обсягів заощаджень при державних закупівлях. Важливо

здійснити оцінку рівня конкурентності тендерів в електронній платформі ProZorro як окремого інструменту фіскальної політики в царині бюджетних видатків, оцінити динаміку та взаємозв'язок ринку державних закупівель з іншими соціально-економічними та фінансовими показниками. Також розглянути напрямки впливу цифровізації на прозорість та ефективність політики суспільного споживання та дослідити розвиток державної системи електронних закупівель ProZorro в Україні в умовах інноваційного цифрового напрямку.

Об'єктом дослідження є електронні публічні закупівлі як ключова складова процесів суспільного споживання.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти цифровізації публічних закупівель в Україні на базі електронної платформи ProZorro.

В роботі використано методи систематизації наукової літератури, загального та логічного аналізу, статистичні прийоми групування і класифікації, динамічні порівняння, підсумовування та абстрагування, графічні, економіко-математичні методи та прийоми. Ситуаційний аналіз базується на даних модуля професійної аналітики ProZorro та Державної служби статистики України, результатах статистичних розрахунків тощо.

Наукова новизна даної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні категорії діджиталізації публічних закупівель, виявленні її переваг та недоліків. Крім того, здійснено оцінку електронної системи ProZorro щодо забезпечення нею транспарентності для учасників торгів, конкурентності тендерів та її здатності впливати на оптимізацію державних видатків в напрямку економії бюджетних ресурсів.

Основні положення та практичні результати роботи апробовані на 4 конференціях. За темою дослідження опубліковано 5 матеріалів, в тому числі 1 стаття у вітчизняному фаховому виданні, яке індексується у міжнародних наукометричних базах [25], та 4 тези конференцій [26-29].

1. Теоретичні та законодавчі аспекти публічних закупівель та їхньої трансформації в електронний формат

Дослідження проблематики функціонування інституту державних закупівель у національних економіках розпочинається у працях відомих зарубіжних вчених-економістів, таких як Дж. Кейнс, Дж. Б'юкенен, Г. Таллок, Дж. Стіглер, В. Оукен, В. Петті, А. Пігу та ін. Водночас ці наукові пошуки не враховували можливого впливу інноваційних технологій на сферу публічних фінансів.

Теоретики суспільного вибору Джеймс Б'юкенен та Гордон Таллок постулювали, що ключова проблема «провалу держави» (низької ефективності надання суспільних благ та неякісного суспільного споживання) – це неможливість визначення оптимальної вартості (ціни) блага для суспільства внаслідок об'єктивної відсутності конкуренції. На класичних ринках товарів і послуг саме конкуренція між значною кількістю продавців та покупців однорідного товару дозволяє встановити економічно обґрунтовану ціну такого товару чи послуги. Натомість природа та економічна сутність суспільних благ дещо інша. Тому основною і донедавна нерозв'язуваною проблемою теорії суспільного вибору була недосконала конкуренція на ринку публічних закупівель.

Серед робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, що акцентують увагу на публічних (державних) видатках та суспільному споживанні за сучасних умов цифровізації, насамперед праці А. Шеха [1], Дж. Акера, С. Гупта [2], Р. Фішера [3], П. Хеллера [4], Т. Беслі, Т. Персона [5], К. Хілла [6], М. Есіга, А. Гляса [7], О. Міняйло, А. Костенко [8], К. Швабія, Т. Богдан, Г. Котіної, М. Степури [9], А. Луцика [10] та ін.

Державні видатки позиціонуються в працях П. Хеллера як об'єктивна складова частина фіскального простору [4, с. 2-3], а необхідність їхнього здійснення впливає з постулатів теорії суспільного добробуту.

Дослідники Дж. Акер та С. Гупта оцінюють можливості оптимізації державних видатків, підвищення ефективності через призму їхньої цифровізації [2, с. 242-244].

Р. Фішер постулює взаємозалежність державних видатків із розвитком суспільства. На його думку, державні видатки у певних сферах, зокрема, телекомунікації, дорожнього господарства, сприяють економічному зростанню та прискоренню суспільного розвитку [3, с. 54-56].

Т. Беслі та Т. Персон підкреслюють, що не всі бюджетні ресурси, які витрачаються на державні проекти, є реальними витратами на суспільні блага саме через високий рівень корупції в закупівлях. У такий спосіб вартість суспільних благ є завищеною через корупційну ренту, яка вже наперед включена до ціни суспільного блага зацікавленими особами чи групами. Вчені наголошують на цінності втручань до процесу закупівель з тим, щоби зменшити корупцію та збільшити ефективний потік бюджетних витрат на користь кінцевих споживачів [5, с. 91-94]. Саме у цьому проявляється позитивний вплив цифровізації (або діджиталізації) на сферу суспільного споживання у вигляді економії бюджетних коштів.

Отже, діджиталізація публічних закупівель – це не лише переведення різноманітної інформації у всіх її формах про системи торгів, даних, тендери у цифровий або електронний формат, як це спрощено трактують окремі дослідники. В різних джерелах використовуються декілька варіантів терміну: «цифровізація», «діджиталізація/дигіталізація», «інформатизація», також існують прикметники – «цифровий» та «діджитальний». Оцифрування даних або діджитізація – лише складова процесу діджиталізації.

Діджиталізація або цифровізація – це, насамперед, цифрова трансформація або якісне системне переосмислення, перезавантаження усталених моделей, процесів, операцій та перехід до запровадження інноваційних інструментів у фіскальній політиці та практиці. Діджиталізація публічних закупівель – це цифрова трансформація процесу суспільного споживання, перелаштування

моделі державних видатків з метою зростання ефективності, оптимізації використання бюджетних ресурсів.

На наш погляд, цифровізація або діджиталізація здатна вирішити проблему неефективного витрачання бюджетних ресурсів або принаймні відчутно послабити її вплив та значимість. Власне переведення державних закупівель та запланованих бюджетних видатків у публічну площину, за рахунок повної прозорості, підзвітності громадськості, оголошення аукціонів виключно в електронному форматі. Така практика безпрецедентно розширює коло учасників: залучає до участі в торгах не лише локальних економічних агентів, але й бізнес-одиниці із суміжних територій та іноземних операторів. Вона також змінює місце і роль організатора торгів, знижує ризики корупції та прояви бюрократії тощо через надання функцій контролю громадськості.

Дослідження К. Хілла фокусується на спрощенні доступу до ринків публічних закупівель для малого і мікробізнесу (далі- МСП) в Євросоюзі завдяки затвердженню та імплементації відповідних Директив ЄС у 2014 році [6, с. 74]. На його думку, надважливим інструментом залучення МСП до державних закупівель є електронні системи закупівель. Законодавство ЄС усуває бар'єри, які часто стримують МСП, і вимагає, щоб інструменти та пристрої також використовувались для електронного спілкування. Їхні технічні характеристики повинні бути недискримінаційними, легкодоступними та взаємодіяти із продуктами інформаційно-комунікаційних технологій загального користування [6, с. 74].

Робота німецьких вчених М. Есіга та А. Гляса досліджує вплив розподілу державних контрактів на менші партії як інструмент для залучення малого бізнесу до державних закупівель. Вони не повинні обмежувати доступ суб'єктів господарювання до процедури закупівель. Основний месидж дослідження: посилення конкуренції позитивно впливає на успіх МСП у публічних закупівлях, завдяки залученню МСП підвищується інноваційність та гнучкість пропонуваніх рішень [7, с. 231-237].

Окремі вчені досліджують методологію проведення успішних торгів, наприклад, К. Плечич та ін. пропонують власну багатокритеріальну методологію для вибору оптимального рішення з поданих заявок в рамках тендеру на державне замовлення [11, с. 7-19].

Вітчизняні економісти С. Колосок, О. Панченко та ін. аналізують стан досягнення довгострокових цілей, які були встановлені під час реформи системи закупівель ProZorro в Україні [12, с. 202-209]. Вони вивчають рівень корупції, прозорість та доступність, а також надійність, економічність та еластичність системи державних закупівель після впровадження системи ProZorro. В результаті цього дослідження встановлено системні проблеми у процесі закупівель та окреслено напрямки щодо їх усунення. Зокрема, децентралізована система закупівель в Україні спричиняє різницю у фільтруванні та доставці оголошень учасникам закупівель, які зареєструвались на різних торгових майданчиках. Законодавча непослідовність питань підтримки клієнтів та різноманітність вимог торгової платформи може вплинути на нерівні можливості для учасників бізнесу, що погіршує конкуренцію на ринку закупівель. На думку авторів, кількість неконкурентних торгів зросла з моменту впровадження ProZorro. Така ситуація може бути спричинена головним чином не дефектами або проблемами ProZorro, а неналежним виконанням функції контролюючих органів [12].

В статті О. Міняйло та А. Костенко висвітлено проблеми системи державних закупівель, що діє в Україні та інших країнах, розглянуто ключові нововведення та невирішені питання рамкового законодавства України з питань державних закупівель [8, с. 135-144].

В дослідженні Є. Романенка та Р. Щокіна узагальнено низку важливих тенденцій у зобов'язаннях України в рамках Угоди про Асоціацію з ЄС, зазначено наративи, окреслено ключові вектори розвитку ProZorro [13, с. 25-34].

К. Швабій, Т. Богдан та ін. приділяють увагу локалізації контенту в публічних закупівлях як інструменту підтримки національної промисловості [9, с.62]. У дослідженні систематизовано досвід використання інструментів

промислової політики та формування національних систем публічних закупівель в Алжирі, Аргентині, США, ПАР, Ізраїлі, Туреччині та ін. країнах [9, с. 19, 22-23]. Автори наголошують насамперед на економічних ефектах від збільшення коефіцієнта локалізації для машинобудівної продукції з урахуванням виявлених мультиплікаторів у вигляді приросту ВВП [9, с. 26-27].

Водночас більшість науковців-практиків приходять до думки, що діджиталізація на сучасному етапі принципово не може змінити напрямки суспільного споживання та використання бюджетних ресурсів, а лише забезпечити певну економію бюджетних коштів через зростання конкурентності. Цифрові трансформації повинні супроводжуватися відповідними змінами законодавства, підходами у витрачанні бюджетних коштів. І тільки зміни загальної парадигми бюджетного законодавства із використанням інноваційних інструментів цифрової епохи можуть сприяти належному і високоефективному урядуванню.

На наш погляд, можливості оптимізації державних видатків у сфері публічних послуг на основі інноваційних цифрових технологій потребують деталізації та поглибленого наукового дослідження.

Точкою відліку реформування публічного сектору економіки України ми вважатимемо 2016 рік - саме через велику кількість реформ та трансформацію державної фіскальної політики. Однією з найуспішніших реформ, яка здобула підтримку як серед вітчизняних експертів, так і з боку міжнародного співтовариства, є реформа публічних закупівель. Новаторство полягало у переході на електронну платформу ProZorro, яка забезпечила прозорість ведення бізнесу, створила конкурентне середовище для постачальників та замовників, зменшила втрати замовників від недостатньої конкуренції та започаткувала протидію корупції шляхом створення транспарентних (чесних і прозорих) процедур.

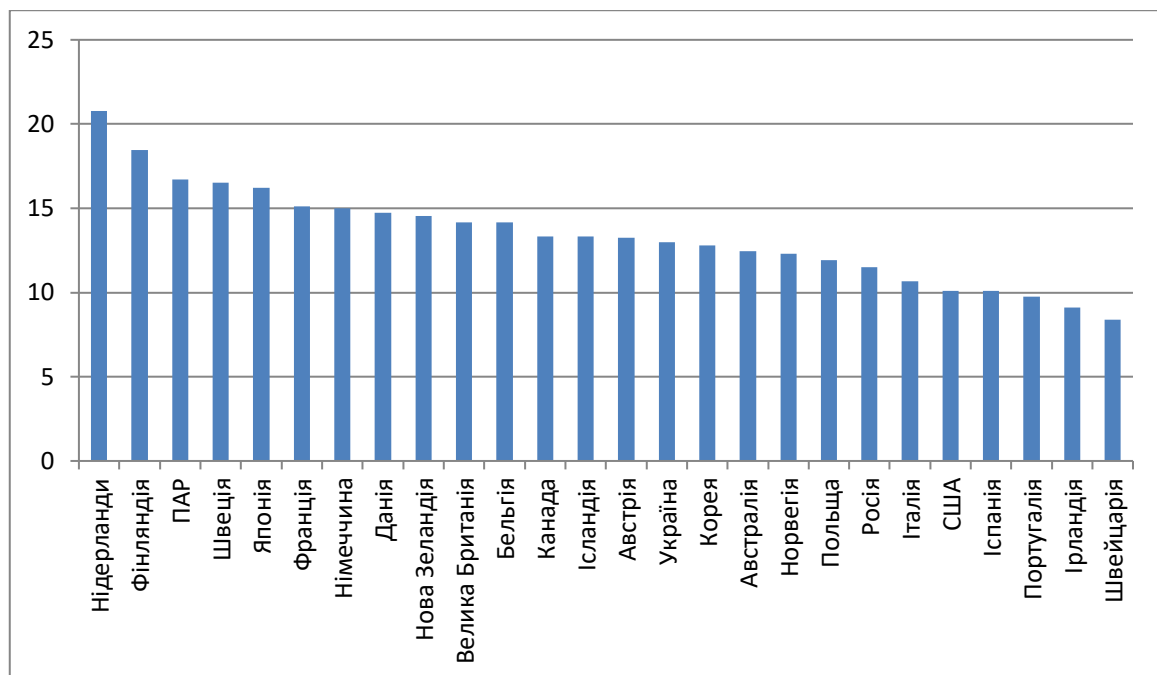
Публічні закупівлі – це придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому Законом України "Про публічні закупівлі" [14]. Закон виділяє три стадії процесу публічних закупівель:

- ідентифікація потреби, прийняття рішення щодо того, які товари, роботи або послуги мають бути придбані і коли (планування закупівель);
- процес розміщення оголошення про закупівлю відповідних товарів, робіт або послуг, кваліфікацію постачальника (включаючи аукціон для конкурентних процедур) та підписання договору;
- процес адміністрування договору [14].

В свою чергу, згідно з Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» № 67 від 17.01.2018 р., цифровізація - це «..насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір». Термін «діджиталізація» в законодавчому полі України залишається невизначеним.

Цифровізація трьох етапів державних закупівель забезпечила підвищення прозорості здійснення публічних закупівель, посприяла створенню конкурентного середовища та створила нові можливості для ведення бізнесу, спростила закупівельний процес та знизила рівень бюрократизму та корупції.

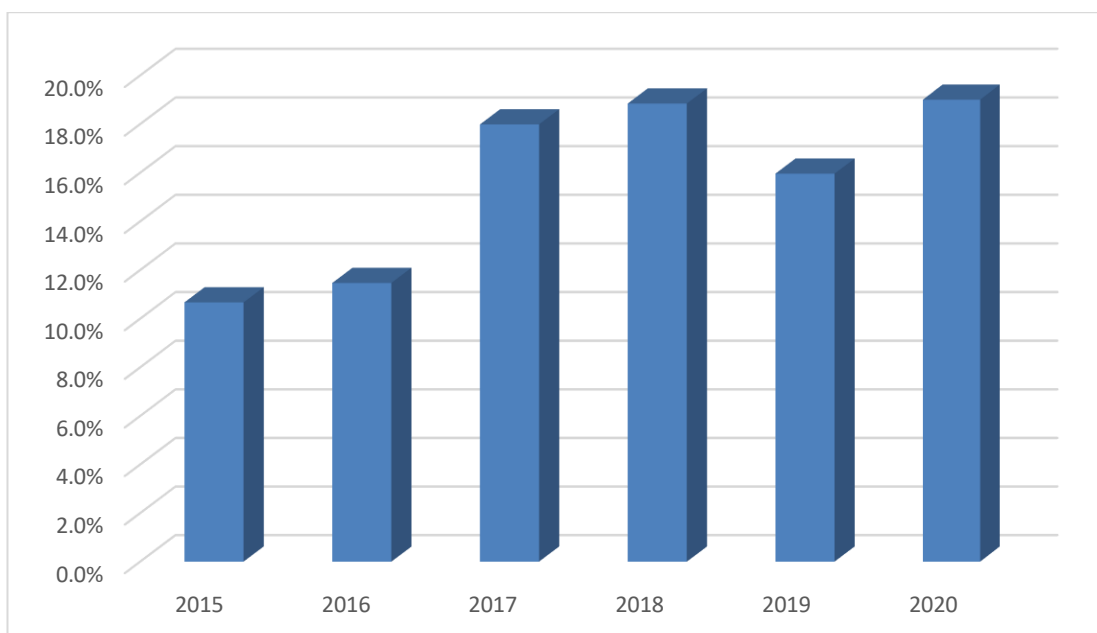
Тренд на діджиталізацію державного сектору економіки Україна перейняла від розвинених країн світу, в тому числі країн Європейського Союзу після імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС. Більшість країн із розвинутою економікою мають значний обсяг державних закупівель у відношенні до валового внутрішнього продукту. Згідно зі статистичними даними ОЕСР, частка державних закупівель у валовому внутрішньому продукті розвинутих економік варіюється від 8% (Швейцарія) до 21% (Нідерланди). В Україні цей показник склав 13%, у Польщі – 12% (рис. 1).

Рис.1 Частка державних закупівель у валовому внутрішньому продукті країн з розвинутою економікою

Джерело: сформовано автором на основі даних [15, 17-19]

Важливо наголосити, що в Україні оцінки обсягів ринку публічних закупівель до 2016 року базувалися на узагальненні статистичної інформації Державної статистичної служби України [30], а тому, на наш погляд, внаслідок певних вад збору і обробки статистичних масивів даних, безпідставно занижувалися. Починаючи з 2016 року, оцінка і аналіз інформації побудовані на даних Моніторингу аналітичного модуля цифрової платформи ProZorro [16]. Якщо проаналізувати частку державних закупівель у валовому внутрішньому продукті у періоді цифрової трансформації 2016-2020 рр., то побачимо її стрибкоподібне зростання до рівня 18% вже у 2017 «післяреформенному» році (Рис. 2). Загалом за 5 років реформи через інститут публічних закупівель між учасниками системи було перерозподілено майже цілий річний обсяг ВВП України у формі видатків державного та місцевих бюджетів, а також витрат підприємств державної та комунальної форм власності.

Рис.2 Частка державних закупівель у валовому внутрішньому продукті України у 2015-2020 роках

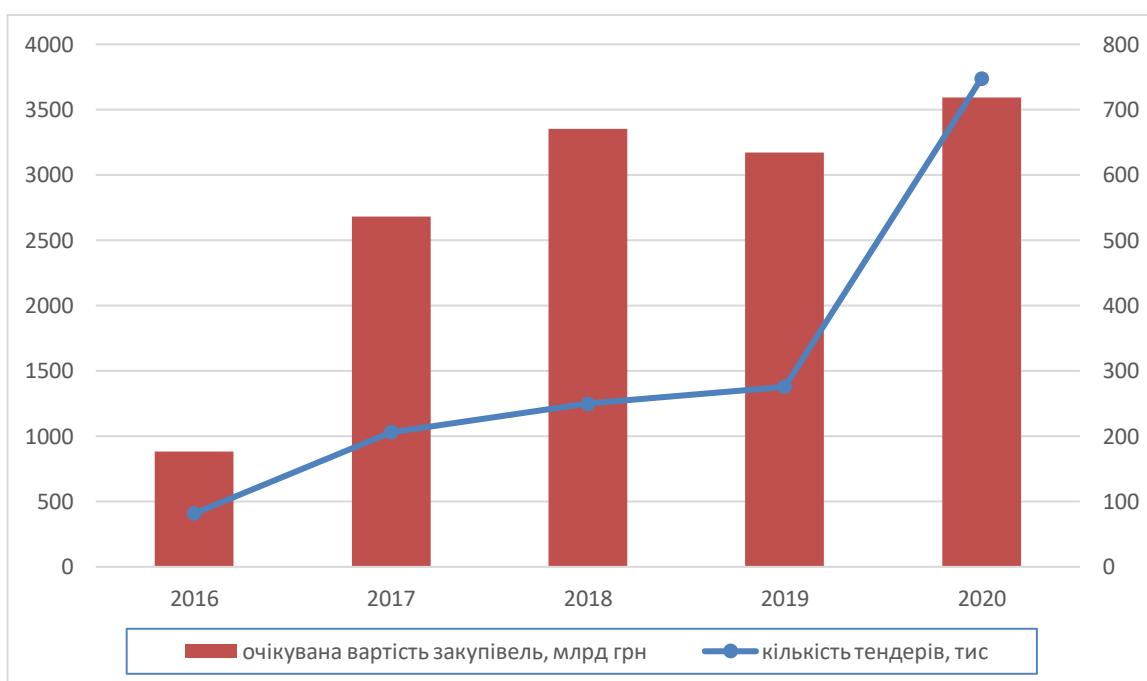
Джерело: сформовано автором на основі даних [16, 30]

У 2018 році зростання продовжилося до рівня 18,8% ВВП. Після незначної стабілізації у 2019, у несприятливому «коронавірусному» 2020 році частка РР ще зросла до 19,0% у ВВП (Рис. 2). Цим вона завдячує, насамперед змінам законодавства з 19.04.2020 р., внаслідок чого усі без винятку держзакупівлі в незалежності від їхнього обсягу потраплятимуть до електронної бази даних. Зважаючи на такі зміни в обліку, залишається невеликий потенціал росту обсягів держзакупівель по відношенню до ВВП країни – в межах 1-2% у 2021-2022 роках.

Отже, попередньо підтверджується гіпотеза про те, що публічні закупівлі дійсно здатні створювати як нові ринки товарів і послуг, так і розширювати існуючі, впливаючи на витрати і споживання економічних суб'єктів, стимулюючи впровадження інновацій та нових технологій тощо.

2. Моніторинг електронної платформи торгів ProZorro в Україні за 2016 -2020 роки

Цифровізацію здійснення публічних та державних закупівель в Україні забезпечує системна реформа тендерного процесу ProZorro. Узагальнені підсумки діджиталізації ринку публічних закупівель України за 2016-2020 роки наведено на Рис. 3. Як бачимо, ринок показав бурхливе зростання як кількості тендерів, так і обсягів очікуваної вартості закупівель товарів, робіт, послуг.

Рис.3 Ринок електронних державних закупівель України у 2016-2020 роках

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]

Отже, за підсумками 2016-2020 років проведено або перебувають в стадії реалізації 7,8 млн. тендерів загальною очікуваною вартістю 4,28 трлн. грн. (в т.ч. 2,7 трлн грн – по завершених угодах) та зареєстровано 376,4 тис. активних учасників торгів.

Найменше зростання кількості угод фіксуємо у 2016 році – у цей рік система функціонувала у тестовому режимі на добровільній основі до 01 квітня. У 2017 році зростання річної кількості тендерів набуло стрибкоподібного характеру: з 408,45 до 1030 тисяч або у 2,5 рази. Це пов'язано із тим, що з 01

серпня 2016 року система стала обов'язковою до застосування усіма суб'єктами публічного сектора на державному та місцевому рівнях.

2018-2019 роки були роками стабілізації кількості укладених угод у цифровій системі ProZorro на рівні 1,1-1,3 млн од, і лише у 2020 році кількість тендерів продовжила зростання і досягла пікового значення у 3,7 млн угод. Пояснення такої ситуації, на нашу думку, пов'язане із змінами у законодавстві: з 19 квітня 2020 року було додатково знижено пороги для обов'язкових закупівель з 200 до 50 тисяч гривень. Крім того, решта угод на суми, менші за 50 тисяч, потрапляють до системи постфактум за неконкурентною процедурою повідомлення про здійснену закупівлю. Таким чином, лише з 19 квітня 2020 року увесь ринок РР стає прозорим, зрозумілим та статистично визначеним.

Таблиця 1.

**Структура публічних закупівель ProZorro в Україні
за період 2016-2020 рр.**

Показники	За весь період	В тому числі				
	2016 - 2020р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020 р.
кількість організаторів, суб'єктів	47010	20120	27070	28340	28850	37910
<i>у % до попереднього періоду</i>	-	153.00	134.54	104.69	101,8	131,4
кількість учасників, одиниць	376370	65510	127610	148100	160010	246200
<i>у % до попереднього періоду</i>	-	-	194.79	116.57	105.9	153,9
Обсяги ринку публічних закупівель, млрд грн	4281,24	273.31	777.9	1010	1030	1190
<i>у % до попереднього періоду</i>	-	117.0	284.6	129.8	102.0	115,5
Кількість тендерів, тис од	7808,5	408.5	1030	1250	1380	3740
- в т.ч. допорогові, тис.од	6852,2	355,5	852,6	1020	1144	3480
<i>у %% до загальної кількості тендерів</i>	87,8	87,0	82,8	81,6	82.6	93,0
в т.ч. надпорогові, тис.од	955,55	52,95	177,4	230	235,9	259,3
<i>У %% до загальної кількості тендерів</i>	12,2	13,0	17,2	18,4	17.1	7,0

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]

Система електронних закупівель ProZorro активно зростає, кількість процедур та сума договорів має позитивну тенденцію до зростання. Порівнюючи результати, отримані за 4 роки існування системи, з 2016 роком, кількість процедур зросла у 9,2 рази, а сума договорів збільшилась у 4,35 разів. Різке збільшення кількості тендерів спостерігається у 2017 і 2020 роках, що пов'язано із обов'язковим включенням допорогових закупівель до електронної платформи. Обсяг ринку публічних закупівель має стійку тенденцію до зростання. В структурі тендерів переважають допорогові – їх частка коливається від 81,6% у 2018 році до 87% у 2016 році. У 2020 році частка допорогових тендерів досягає піку - 93%. На наш погляд, це опосередковано засвідчує, що величезна кількість тендерів через навмисне дроблення організаторами на окремі лоти до 50 тис. грн. все ж таки не потрапляла в е-систему ProZorro. Якщо наша гіпотеза підтвердиться, то у 2021-2022 роках кількість тендерів повинна дещо зменшитися у порівнянні із 2020 роком, адже змісту продовжувати таку недобросовісну практику організаторам торгів вже немає.

Завдяки проведенню конкурентних торгів за роки існування е-платформа ProZorro заощадила державі 160,3 млрд. грн. бюджетних ресурсів. Сектор публічних закупівель упродовж аналізованого періоду динамічно зростає, збільшується не лише кількість організаторів та учасників торгів, але й обсяги укладених угод, що свідчить про ефективність реформи та довіру громадськості. Обсяг економії пропорційно збільшується із зростанням розміру закупівель завдяки ефекту масштабу.

Організаторами тендерів вищого рівня структурної ієрархії у публічних закупівлях є: Київська міська державна адміністрація (КМДА), Міністерство освіти України, Міністерство інфраструктури, Міністерство внутрішніх справ України, Дніпропетровська ОДА, Вінницька ОДА, Маріупольська міська рада, Міністерство оборони України, Дніпровська міська рада та Харківська міська рада [16].

Для оцінки регіональних відмінностей порівняємо особливості публічних закупівель у різних областях України. Для аналізу обрано Київську, Львівську,

Дніпропетровську та Харківську області у 2016-2019 роках. До аналізу не включено Київ, оскільки ця адміністративна одиниця є юридичною адресою розташування великої кількості державних компаній і це дещо спотворює результати аналізу.

Таблиця 2.

**Структура публічних закупівель
ProZorro за період 2016-2020 рр. в Україні: регіональний зріз**

Показники	Україна	Київська	Львівська	Дніпропетр овська	Харківська
кількість організаторів, суб'єктів	47010	3740	2340	3660	1780
<i>у % до загального значення по Україні</i>	-	9,73	6,09	9,52	4,63
кількість учасників, одиниць	376370	79770	26640	35020	28590
<i>у % до загального значення по Україні</i>	-	30,32	10,12	13,31	10,87
Обсяги ринку публічних закупівель, млрд грн	4281,24	1270	166,38	211,3	184,11
<i>у % до загального значення по Україні</i>	-	40,58	5,32	6,75	5,88
Кількість тендерів, тис од	7808,5	810,15	178,07	364,16	244,92
- в т.ч. допорогові, тис.од	6852,2	637,17	138,62	301,0	200,42
<i>у %% до загальної кількості тендерів</i>	87,8	78,65	77,85	82,66	81,83
- в т.ч. надпорогові, тис.од	955,55	172,98	39,45	63,16	44,50
<i>У %% до загальної кількості тендерів</i>	12,2	21,35	22,15	17,34	18,17
- в т ч процедура звітування про укладені договори (неконку-рентна закупівля), тис од	5507,4	639,49	149,58	294,9	219,54
<i>у %% до загальної кількості тендерів</i>	70,5	78,93	84,00	80,58	89,69

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]

Можна дійти висновку, що у проаналізованих областях активно використовується система електронних закупівель ProZorro – 30% усіх організаторів припадає на суб'єктів з Київської, Львівської, Дніпропетровської

та Харківської областей. Найбільша кількість учасників характерна для Київської області – 79,7 тис. (30,32% від загального показника по Україні), значно менше у Дніпропетровській, Харківській та Львівській областях, де кількість учасників варіюється від 26,6 до 35 тис. од. Ринок публічних закупівель все ж залишається високо централізованим: лівова частка ринку публічних закупівель належить Київській області – 40,8% від загального значення по Україні, значно менші частки належать Дніпропетровській – 6,75%, Харківській – 5,88% та Львівській області – 5,32%. Відповідна динаміка спостерігається і по кількості тендерів – зі значним відривом лідирує Київська область (19,6%). У структурі тендерів по всіх областях переважають допорогові тендери.

Якщо поглибити аналіз до окремих організаторів торгів та їх груп за територіальною ознакою, то можна дійти наступних висновків. Так, за інформацією департаменту економічного розвитку Львівської міської ради, упродовж 2020 року структурні підрозділи ЛМР здійснили 3032 тендерні закупівлі у системі ProZorro [16]. Загальна економія бюджетних коштів завдяки конкурентним торгам склала 489 мільйонів гривень. У такий спосіб, у відсотковому співвідношенні Львів може претендувати на одне з перших місць з-поміж інших міст України за показником економії бюджетних коштів. Зокрема, економія у сфері охорони здоров'я склала близько 32,8 млн грн, освіти - 44,2 млн грн, культури — близько 7,3 млн грн. Ще понад 71 млн грн вдалось заощадити на торгах районним адміністраціям. Крім того, структурні підрозділи ЛМР виступають активними організаторами торгів щодо продажу земельних ділянок та надлишкового майна у вигляді нерухомості та прав оренди.

Отже, упродовж 2016-2020 років в Україні було створено сучасну та ефективну систему державних закупівель, що забезпечує конкурентоспроможне середовище та належний розвиток добросовісної конкуренції в галузі, покращує виконання міжнародних зобов'язань України шляхом поступового наближення законодавства до європейських стандартів.

Пріоритетами реформи є наступні досягнення:

- 1) гармонізація законодавства про державні закупівлі в Україні з відповідним законодавством ЄС;
- 2) інституційний розвиток, створення відповідної матеріально-технічної бази та залучення необхідних людських ресурсів;
- 3) створення та розвиток системи електронних закупівель відповідно до вимоги та стандартів ЄС, найкращих світових практик тощо;
- 4) розробка системи професійної підготовки фахівців з питань державних закупівель та професіоналізація державних закупівель.

Водночас система Prozorro має ризики та недоліки: недобросовісна конкуренція учасників (перегляд ціни тендеру після публічного конкурсу в сторону збільшення), висока вартість обслуговування системи Прозорро для бюджету, здорожчання тендерних закупівель через додаткові платні послуги як для організаторів, так і учасників торгів; відсутність навичок та досвіду у організаторів торгів – органів місцевого самоврядування; висока частка неконкурентних процедур – 70%, приховані конфлікти інтересів учасників, існування дискримінаційного характеру в документації конкурсних торгів, неефективність адміністративного механізму розгляду скарг. Система є також беззахисною перед корупційними практиками: необґрунтовані оскарження успішного тендеру учасниками, що програли, затягування процедур та етапів закупівлі з надуманих причин, маніпуляції демпінговими ціновими пропозиціями та ін. Система Prozorro робить внутрішній ринок доступним для іноземних підприємств, що підсилює конкуренцію, але й спричиняє відтік коштів з України в умовах пандемії COVID-19 і посилення протекціоністських практик більшістю країн світу.

3.Оцінювання конкурентності торгів на основі цифрової платформи ProZorro

Більшість дослідників електронних систем закупівель, в тому числі платформи ProZorro, сходяться на думці, що забезпечення транспарентності процедур торгів, можливості їхнього адміністративного оскарження і навіть скасування торгів за певних обставин тощо має беззаперечним наслідком зростання конкурентності таких торгів.

На наш погляд, це скорше гіпотеза або бажана ціль для реформаторів, яка вимагає або певного підтвердження, або спростування.

Так, О. Міняйло та А. Костенко вважають, що створення системи електронних торгів дозволить суттєво зменшити витрати державних коштів замовниками торгів на придбання предметів закупівлі, організацію та проведення закупівельного процесу [8, с. 135-138]. А у перспективі забезпечить їх максимальну відкритість та оптимізацію державних витрат унаслідок мінімізації вартості і скорочення термінів постачань, підвищення рівнів якості та надійності виконання умов укладання контрактів.

Іншими поширеними думками щодо е-системи ProZorro є зростання доступності ринку публічних закупівель на усіх його рівнях (загальнодержавному і місцевому) для малого і середнього бізнесу. Також часто зустрічаються зауваження експертів про безпідставне дроблення суми угоди закупівель організаторами для уникнення потрапляння в електронну систему. Адже е-система має певні пороги (50 тис для товарів і послуг, 1,5 млн грн – для робіт), відповідно закупівлі допорогові у більшості випадків є неконкурентними, оскільки переважно відбуваються у формі звітування про вже проведену закупівлю.

Цікаво, що зарубіжні дослідники публічних закупівель розглядають дроблення окремого тендеру на сукупність менших лотів як позитив для ринку РР [6, с. 212]. Дослідник ОЕСР К. Хілл розглядає поділ контрактів на окремі менші лоти як важливий інструмент задля сприяння участі малого бізнесу у

державних закупівлях і у такий спосіб пропонує забезпечити зростання конкурентоспроможності державних закупівель. На його думку, прозоре змагання за малий обсяг закупівлі може сприяти включенню ширшого кола учасників торгів, в тому числі суб'єктів малого і мікробізнесу, компаній-стартапів, які забезпечать ріст інноваційності, гнучкості, конкурентності торгів і лише потім - скорочення бюджетних видатків [6, с. 217].

Натомість українські дослідники вбачають у дробленні тендерів і угод негативні аспекти. На їхній погляд, метою такого дроблення є намагання організаторів уникнути потрапляння до електронної системи ProZorro, корупційні цілі організаторів «домовитися» із певним учасником ринку без використання електронних торгів за певну плату, «відкат» тощо. Наслідком таких дій може бути зниження конкурентності, прозорості, а потім – і необґрунтоване зростання ціни суспільного блага і, як наслідок, зростання обсягів бюджетних видатків за незмінний обсяг суспільних благ.

Таблиця 3.

**Структура публічних закупівель ProZorro
за період 2016-2020 рр. в Україні: конкурентний аспект**

Показники	За весь період	В тому числі				
	2016 - 2020р.	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020 р.
Кількість тендерів, тис од	7808,5	408,5	1030	1250	1380	3740
- в т ч процедура звітування про укладені договори (неконкурентна закупівля), тис од	5507,4	128,64	576,08	783,74	958,9	3060,0
у %% до загальної кількості тендерів	70,5	31,5	55,9	62,7	69,5	81,8
В т.ч. тендери						
допорогові, тис од	6852,2	355,5	852,6	1020	1144	3480
у %% до загальної кількості тендерів	87,8	87,0	82,8	81,6	82,9	93,0
надпорогові, тис од	955,55	53,0	177,4	230,0	235,9	259,3
у %% до загальної кількості тендерів	12,2	13,0	17,2	18,4	17,1	6,9

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]

Аналіз даних електронної платформи ProZorro підтверджує високий рівень неконкурентних закупівель в Україні. Так, у середньому за період 2016-2020 років процедура звітування про укладені договори (неконкурентна закупівля) посідає 70,5% або дві третини від загальної кількості тендерів. Найнижчий рівень неконкурентних тендерів відмічаємо у 2016 році - 31,5% від усієї кількості, коли система ProZorro до 01 серпня не була обов'язковою для більшості організаторів закупівель усіх рівнів, а до 01 квітня - діяла в якості пілотного проекту. Свого максимуму показник неконкурентності досягає у 2020 році – 81,8% загальної кількості тендерів, коли зміни до законодавства зобов'язали усіх суб'єктів звітуватися до ProZorro по абсолютно усіх без виключення закупівлях.

Отже, виглядає, що система ProZorro при усіх своїх перевагах скоріше забезпечує прозорість тендерних процедур, ніж високий рівень конкурентності. Принаймні за кількістю фактично неконкурентних закупівель платформу ProZorro складно оцінити як таку, що однозначно сприяє зростанню конкуренції.

Показовим для аналізу конкурентності електронних тендерів є кількість пропозицій постачальників на одну закупівлю, в тому числі для надпорогових закупівель. Динаміка змін такого показника наведена на Рис. 4.

Рис.4. Динаміка кількості пропозицій постачальників на 1 закупівлю в електронній платформі ProZorro в Україні у 2016-2020 роках

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]

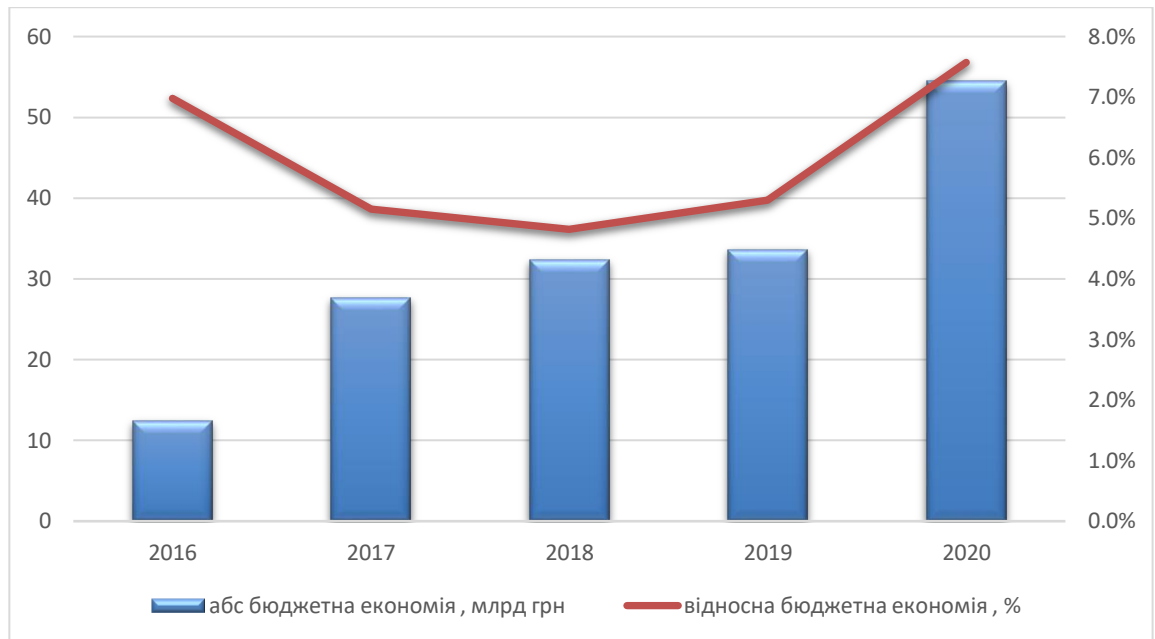
Середній показник конкурентності упродовж 2016-2020 років – 2,33 пропозиції, поданих постачальниками на 1 торги. Причому діапазон за усі роки залишається вузьким: від 2,28 закупівлі у 2017 до 2,42 на 1 тендер у 2016 році. Отже, об'єктивно, незважаючи на усі зусилля законодавців у правовому полі, конкурентність закупівель в Україні у 2016-2020 роках істотно підвищити не вдалося.

Конкурентність надпорогових закупівель дещо вища, середнє значення 2,74 у діапазоні 2,67-2,86 пропозицій на 1 тендерну процедуру (Рис. 4). Максимальні значення 2,80 і 2,86 досягнуті у 2020 і 2016 роках. Як бачимо, істотне зростання конкурентності за кількістю пропозицій в електронній платформі Prozorro наразі забезпечити не вдалося.

Іншим важливим показником, який опосередковано свідчить про конкурентність державних закупівель, є обсяги бюджетної економії, що забезпечені внаслідок конкурентних торгів. Методологія розрахунку цього показника наступна. Абсолютна сума бюджетної економії обчислюється для конкурентних тендерів як сума різниць лота і виграшної пропозиції в аукціоні по лоту. Відносна бюджетна економія – як відношення абсолютної суми економії лотів до суми очікуваної вартості цих лотів [16]. За 2016-2020 роки системою Prozorro досягнуто економію в 160,3 млрд грн або 5,9% від очікуваної вартості завершених закупівель. Динаміку сум абсолютної та відносної бюджетної економії наведемо на рис. 5.

Як бачимо, показники абсолютної бюджетної економії щороку зростають - від 12,3 у 2016 р. до 54,4 млрд грн у 2020 від проведених закупівель. Відносна економія перебуває в діапазоні 4,8-7,6% від обсягів завершених тендерів.

Натомість міжнародна практика тендерних торгів вважає оптимальною економію від 10 до 20 відсотків запланованих на закупівлю коштів. З огляду на такі нормативні значення, е-закупівлям Prozorro слід ще працювати над зростанням ефективності.

Рис.5. Динаміка абсолютної та відносної бюджетної економії електронних державних закупівель України у 2016-2020 роках, млрд грн і %%

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]

На наш погляд, найбільші у відносному значенні суми економії було досягнуто у 2016 і 2020 роках у період різких законодавчих змін у сфері публічних закупівель. Саме тоді, коли господарюючі суб'єкти – учасники та організатори усіх рівнів ще не встигли пристосуватися до чинних правових умов і «перебудувати» свої недобросовісні практики. У 2017-2018 роках, навпаки, суми економії зменшуються, що може свідчити, що учасники тендерних процедур віднайшли можливості, лазівки в обхід законодавчих та нормативних вимог.

У 2020 році суми абсолютної та відносної економії бюджетних коштів досягли піку на платформі ProZorro – адже апріорі неможливо ухилитися від електронної системи РР після 19 квітня 2020 р. З одного боку, це надало повної прозорості публічним закупівлям на загальнодержавному та місцевому рівнях, з іншого – вимагатиме додаткових коштів для обслуговування та утримання ProZorro. Починаючи із 2021 року, можливо сподіватися на зростання

справжньої конкурентності ринку закупівель, адже усі тендери є доступними для постачальників товарів, робіт та послуг.

Нами також проведено аналіз конкурентності тендерів в окремих регіонах (областях) у 2020 році в Україні (Додатки А, Б). Як бачимо, конкурентність знаходиться в діапазоні від 2,18 (Херсонська та Харківська обл.) до 2,44-2,48 пропозицій на тендер (Полтавська та Рівненська) при середньому по Україні 2,31. На наш погляд, ймовірними чинниками впливу на конкурентність можуть бути: кількість економічно активних агентів регіону (юридичні особи та підприємці), рівень розвитку регіону (обсяги ВРП та ВРП на 1 особу наявного населення), рівень залучення (присутності наявних господарюючих суб'єктів регіону на цифровій платформі Прозорро) та інші. Зведену інформацію в розрізі регіонів України у 2020 р. представлено в Додатках А, Б, В.

Оцінимо залежність результативної ознаки від кількох ознак-факторів і визначимо міру щільності зв'язку за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. На жаль, проведеним аналізом встановлений коефіцієнт кореляції 0,33 для пари конкурентність тендерів \ рівень залучення СПД до участі в торгах, що свідчить про дуже слабкий ступінь прямого лінійного взаємозв'язку. Проведений аналіз на наявність лінійного взаємозв'язку з іншими чинниками не дав якогось значущого результату (коефіцієнти кореляції близько 0).

Натомість кількість та обсяги очікуваних закупівель мають майже пряму лінійну залежність із валовим регіональним продуктом, ВРП на 1 особу наявного населення та кількістю економічних агентів регіону. Відповідні значення коефіцієнта кореляції для пари «кількість тендерів – економічно активні суб'єкти» складає 0,9437; «очікувана вартість тендерів – валовий регіональний продукт» 0,9862; «очікувана вартість тендерів – валовий регіональний продукт на 1 особу наявного населення» 0,9654. Оскільки значення коефіцієнта кореляції близькі до 1, отже, можна дійти висновку, що упродовж періоду спостереження наявний дуже високий ступінь прямого лінійного взаємозв'язку між вищевказаними показниками. Отже, зростання кількості тендерів та очікуваних обсягів закупівель обумовлюється насамперед рівнем економічного розвитку

регіону. Водночас перераховані і проаналізовані чинники не впливають прямо на конкурентність окремої закупівлі.

Нами також проведено аналіз конкурентності тендерів у 2020 році в Україні у розрізі предметів закупівлі, тобто за класифікатором товарів та товарних позицій CVP (від англ. «Common Procurement Vocabulary»). Зокрема, встановлено, що конкурентність тендерів дуже сильно варіюється власне від оголошеного предмету закупівлі. Так, найвищу конкурентність 3,1 публічних пропозиції на 1 тендер демонструють послуги, пов'язані з нафтовою промисловістю (Додаток В), 2,82 - одяг, взуття, сумки та аксесуари, 2,75 - офісна та комп'ютерна техніка, 2,69 - фінансові та страхові послуги, 2,64 - нафтопродукти, паливо, електроенергія та інші джерела енергії. Саме ці ринки є загалом висококонкурентними в Україні, тобто представлені значною кількістю як продавців товарів та послуг, так і покупців.

Натомість найнижчий індекс конкурентності в цифровій платформі Прозорро відображають комунальні послуги – 1,5 пропозицій на 1 тендер; послуги у сфері інформаційних технологій: консультування, розробка програмного забезпечення – 1,57 (внаслідок певної специфіки – орієнтація на багатого закордонного замовника та ігнорування внутрішнього ринку), послуги у сфері відпочинку, культури та спорту та послуги у сфері охорони здоров'я та соціальної допомоги – 1,63. Власне ці складові національної економіки є або монополізованими і тому представлені незначною кількістю операторів (комунальні послуги), або нерозвиненими і не готовими працювати у конкурентних умовах.

Тому, на наш погляд, конкурентність тендерів із використанням цифрової платформи Прозорро наразі досягла свого оптимального значення. Її зростання відбуватиметься у випадку: зростання конкурентності на пов'язаних вітчизняних ринках товарів та послуг, залучення до платформи нових учасників торгів з місцевого бізнесу (наразі це в середньому 9,2% від діючих економічно активних агентів у відповідних регіонах), посилення антимонопольного законодавства для обмеження монопольних проявів. Державі та локальним організаторам торгів

слід поширювати досвід успішних кейсів Прозорро, здійснювати промоційні заходи, а також контролювати своєчасний і повний розрахунок із учасниками тендерів з боку замовників. Крім того, неприпустимою є практика законодавчих ініціатив щодо уникнення процедур цифрових закупівель для окремих груп бюджетних видатків, як це сталося у 2020 році із т. зв. «ковідним» фондом.

Висновки

Діджиталізація або цифровізація – це якісне системне переосмислення, перезавантаження усталених моделей, процесів, операцій та перехід до запровадження інноваційних інструментів у фіскальній політиці та практиці. Діджиталізація публічних закупівель – це цифрова трансформація процесу суспільного споживання, переналаштування моделі державних видатків у цифровий формат з метою зростання ефективності, оптимізації використання бюджетних ресурсів.

Імплементація Prozorro стало успішним кроком на шляху діджиталізації державної фіскальної політики та цифровізації державних публічних закупівель в Україні. За часи існування система публічних торгів створила інноваційне підґрунтя, майданчик для спілкування замовників та постачальників бюджетних послуг. Впровадження системи електронних закупівель на державному рівні поступово підвищує конкурентоспроможність середовища, зменшує втрати замовників від недостатньої конкуренції на ринках суспільних благ, сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, в т. ч. місцевих компаній та невеликих локальних підприємств.

Чесна конкуренція дозволяє отримати додатковий дохід від участі у державних тендерах, що стимулює розвиток вітчизняного бізнесу. Електронна система державних закупівель ProZorro підвищує рівень довіри громадськості до держави завдяки чіткості та прозорості процедур. ProZorro оптимізує процес державних закупівель за рахунок збільшення швидкості операцій, зменшує адміністративне навантаження та збільшує інноваційну складову процесу.

Попри це, платформа ProZorro потребує подальшого вдосконалення. При усіх своїх перевагах ProZorro на даному етапі розвитку скоріше забезпечує прозорість тендерних процедур, ніж високий рівень їхньої конкурентності. У періоді 2016-2020 років процедура звітування про укладені договори (неконкурентна закупівля) посідає 70,5% або дві третини від загальної кількості тендерів. Конкуренція учасників в окремій закупівлі не перевищує 2,33

пропозиції на один тендер. З проведеного дослідження випливає, що кількість, обсяги та конкурентність публічних закупівель більше залежать від загального рівня розвитку національної економіки, ніж від процедур і правил Prozorro.

Діджиталізація публічних закупівель залишається пріоритетним напрямком розвитку державного сектору економіки України.

Список літератури:

1. Public Sector Governance and Accountability Series: Public Services Delivery, edited by Anwar Shah. *World Bank*. Washington, DC. 2005. 220 p. DOI: 10.1596/978-0-8213-6140-5
2. Digital revolutions in public finance, editors: Sanjeev Gupta, Michael Keen, Alpa Shah, and Geneviève Verdier. Washington, DC. *International Monetary Fund*. 2017. 343 p.
3. Fisher, Ronald C. The Effects of State and Local Public Services on Economic Development. *New England Economic Review*. 1997. (March/April): P. 53–82.
4. Heller P. Back to Basics – Fiscal Space: What It Is and How to Get It. *Finance and Development*. 2005. Vol. 42, № 2. P.2–5.
5. Besley T., Persson T. Taxation and Development. *Handbook of Public Economics*. 2013. Vol.5, № 2. P.51-110. URL: <https://www.lse.ac.uk/economics/Assets/Documents/personal-pages/tim-besley/working-papers/taxation-and-development.pdf> (дата звернення: 22.01.2021)
6. Hill, K. Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) in Public Procurement. *SIGMA Programme*. 2016. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/PublicProcurement-Policy-Brief-33-200117.pdf> (дата звернення: 12.01.2021).
7. Eßig, M., Glas A. H. *Considering Small and Medium-Sized Suppliers in Public Procurement – The Case of the German Defence Sector*. In: D. Mattfeld, T. Spengler, J. Brinkmann, M. Grunewald. Ed. 2015. Logistics Management. Springer
8. Міняйло О.І. Сучасний стан та перспективи розвитку електронних державних закупівель в Україні. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 29(1). С. 135-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_29%281%29__18 (дата звернення: 18.01.2021).
9. Швабій К., Богдан Т., Котіна А., Степура М. Вимоги щодо локалізації в публічних закупівлях як інструмент підтримки національної промисловості: Міжнародний досвід та пропозиції для України. *Growford Institute*. Київ. 2020. 62 с.

10. Луцик А.І., Синютка Н.Г. Використання видаткового інструменту фіскальної політики у формуванні ефективного фіскального простору України. *Інноваційна економіка*. 2018. № 9–10 (77). С. 171–176.
11. Plečić, K., Žižović, M., Marković M., & Đoković F. A multi-criteria approach to bid selection in public procurement. *Industrija*. 2018. 46(1), P.7-19.
12. Колосок С. І., Панченко О. В., Йорданов А.А. Публічні закупівлі, тендери та система G-cloud: досвід України. *Економіка та управління національним господарством*. 2017. № 13. С.202-209. URL: http://www.economyand society.in.ua/journal/13_ukr/34.pdf (дата звернення: 20.01.2021).
13. Романенко Є., Щокін Р. Реформування системи державних закупівель в Україні. *Публічне урядування*. 2016. № 4. С. 25-34.
14. Про публічні закупівлі: Закон України від 12.04. 2016 р. №1078. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>. (дата звернення: 20.01.2021).
15. Public Procurement Training Manual – Modules A1, A2 and A3, OECD Publishing, Paris. *SIGMA*. 2015. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/public-procurement-trainingmanual.htm> (дата звернення: 15.01.2021).
16. Інформаційна система сайту Prozorro. URL: [https:// bi.prozorro.org/sense/app/](https://bi.prozorro.org/sense/app/) (дата звернення: 20.12.2020).
17. Division of Contracts into Lots, Brief 36, OECD Publishing, Paris. *SIGMA*. 2016. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/Public-Procurement-Policy-Brief-36-200117.pdf> (дата звернення: 15.01.2021).
18. E-Procurement, Brief 17, OECD Publishing, Paris. *SIGMA*. 2016. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/Public-Procurement-Policy-Brief-17-200117.pdf> (дата звернення: 15.01.2021).
19. Economic Issues in Public Procurement, Brief 16, OECD Publishing, Paris. *SIGMA*. 2016. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/Public-Procurement-Policy-Brief-16-200117.pdf> (дата звернення: 15.01.2021).
20. Benchmarking Public Procurement 2017: Assessing Public Procurement Regulatory Systems in 180 economies. *World Bank Group*. URL: <http://bpp.worldbank.org/reports>. (дата звернення: 20.12.2020).

21. Logistics Management. Springer. Public Procurement Is open competition good for small and medium-sized enterprises? *European Bank for Reconstruction and Development*. 2017. URL: <https://www.ebrd.com/documents/ogc/public-procurement-is-open-competition-goodfor-smes.PDF> (дата звернення: 13.01.2021).
22. European Union. Directive 2014/24/EU of the European Union Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0024> (дата звернення: 18.01.2021).
23. Олефір А. О. Проблеми публічних закупівель крізь призму європейського досвіду. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2017_1_7. (дата звернення: 28.12.2020).
24. Slijepčević, S. Budak, J., & Rajh, E. Challenging Competition at Public Procurement Markets: Are SMEs Too Big to Fail? The Case of BiH and Croatia. *EIZ Working Papers*. 2015. P.52-78.
25. Синютка Н.Г., Курило О.Б., Василюк Т.В. ProZorro: виклики для діджиталізації державних видатків в Україні. *Молодий вчений*. 2021. №1 (89). С.191-195.
26. Synyutka N., Kurylo O., Vasyliuk T. Digital transformation of public procurement in Ukraine. IX Міжнародний молодіжний науковий форум "Litteris et Artibus" & 14-та Міжнародна конференція "Молоді вчені до викликів сучасної технології": матеріали, 21–23 листопада, 2019, Львів, Україна - Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House. С. 177 – 179.
27. Синютка Н.Г., Василюк Т.В. Оцінка конкурентності електронних публічних закупівель ProZorro в Україні. Сталій розвиток соціально-економічних систем: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 травня 2019 р., Київ) - Київ: ВІПО. С. 164 – 167.
28. Синютка Н.Г., Василюк Т.В. Електронні публічні закупівлі ProZorro в Україні: ефект відкритих даних. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: матеріали V Міжнародної науково-практичної

конференції, Львів, 23–25 травня 2019 р. - Львів : Видавництво Львівської політехніки. С. 194 – 195.

29. Василюк Т.В. Прозорро як драйвер діджиталізації публічних закупівель та державних видатків в Україні. 78-ма Студентська науково-технічна конференція. Секція «Економіка і менеджмент» : збірник тез доповідей (Львів, жовтень – листопад 2020 р.). Львів, 2020. С. 238.
30. Багатогалузева статистична інформація / Регіональна статистика. Державна статистична служба України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення: 18.01.2021).

Додатки

**Конкурентність закупівель цифрової платформи Прозорро
в Україні у 2020 році: регіональний зріз**

Регіон	Середня кількість пропозицій учасників На 1 тендер	Учасники торгів, од	Економічно активні агенти, од	Залучення до платформи (гр.3/4), %
1	2	3	4	5
Вінницька	2,27	9 862	87234	11,3%
Волинська	2,24	6 447	52799	12,2%
Дніпропетровська	2,27	15 655	190169	8,2%
Донецька	2,24	8 251	153979	5,4%
Житомирська	2,29	7 378	67399	10,9%
Закарпатська	2,38	6 091	64080	9,5%
Запорізька	2,29	9 939	95508	10,4%
Івано-Франківська	2,31	8 494	68616	12,4%
Київська	2,37	43 211	497203	8,7%
Кіровоградська	2,40	5 514	48904	11,3%
Луганська	2,30	3 582	84451	4,2%
Львівська	2,24	14 371	161172	8,9%
Миколаївська	2,35	6 451	71551	9,0%
Одеська	2,30	11 970	173874	6,9%
Полтавська	2,44	10 079	77387	13,0%
Рівненська	2,48	6 877	53174	12,9%
Сумська	2,32	7 289	53252	13,7%
Тернопільська	2,33	6 125	49832	12,3%
Харківська	2,18	14 825	197900	7,5%
Херсонська	2,40	6 623	57922	11,4%
Хмельницька	2,18	8 271	75427	11,0%
Черкаська	2,36	8 039	68946	11,7%
Чернівецька	2,36	4 234	53283	7,9%
Чернігівська	2,27	6 426	50906	12,6%
Україна	2,31	236004	2554968	9,2%

Джерело: сформовано автором на основі даних [16,30]

**Публічні закупівлі у цифровій платформі Прозорро
в Україні у 2020 році: регіональний зріз**

Регіон	Очікувана вартість тендерів, млн грн	Кількість тендерів, тис од	ВРП, млн грн	ВРП на 1 особу, тис грн
1	2	3	4	5
Вінницька	34660	166,0	111498	71
Волинська	16994	112,9	60448	58
Дніпропетровська	108638	239,8	369468	115
Донецька	50420	159,4	192256	46
Житомирська	29791	149,0	77110	63
Закарпатська	23776	79,2	52445	42
Запорізька	36284	147,2	147076	86
Івано-Франківська	25063	120,0	78443	57
Київська	414060	449,6	1031229	396
Кіровоградська	28518	113,0	64436	68
Луганська	25025	89,0	35206	16
Львівська	46880	186,4	177243	70
Миколаївська	26324	122,8	79916	70
Одеська	46415	199,1	173241	73
Полтавська	35485	173,5	174147	124
Рівненська	16433	133,9	56842	49
Сумська	33229	145,6	68489	63
Тернопільська	16673	106,0	49133	47
Харківська	66611	225,7	233321	87
Херсонська	21490	123,2	55161	53
Хмельницька	28314	152,5	75646	60
Черкаська	21162	146,5	93315	77
Чернівецька	10827	60,7	33903	37
Чернігівська	28043	133,3	70624	70
Україна	1191115	3734,5	3560596	84

Джерело: сформовано автором на основі даних [16, 30]

**Конкурентність закупівель цифрової платформи Прозорро за
класифікатором предметів закупівлі (CPV) у 2020 році**

Предмет закупівлі	Середня кількість пропозицій учасників На 1 тендер
1	2
Послуги, пов'язані з нафтогазовою промисловістю	3,10
Одяг, взуття, сумки та аксесуари	2,82
Офісна та комп'ютерна техніка, устаткування та приладдя, крім меблів та пакетів програмного забезпечення	2,75
Фінансові та страхові послуги	2,69
Електротехнічне устаткування, апаратура, обладнання та матеріали; освітлювальне устаткування	2,66
Нафтопродукти, паливо, електроенергія та інші джерела енергії	2,64
Меблі (у тому числі офісні меблі), меблево-декоративні вироби, побутова техніка (крім освітлювального обладнання) та засоби для чищення	2,56
Архітектурні, будівельні, інженерні та інспекційні послуги	2,55
Додаткові та допоміжні транспортні послуги; послуги туристичних агентств	2,52
Друкована та супутня продукція	2,51
Промислова техніка	2,47
Охоронне, протипожежне, поліцейське та оборонне обладнання	2,47
Конструкції та конструкційні матеріали; допоміжна будівельна продукція (крім електроапаратури)	2,43
Ділові послуги: юридичні, маркетингові, консультаційні, кадрові, поліграфічні та охоронні	2,42
Транспортне обладнання та допоміжне приладдя до нього	2,39
Послуги у сфері сільського господарства, лісівництва, рослинництва, водного господарства та бджільництва	2,38
Шкіряні та текстильні, пластмасові та гумові матеріали	2,37
Гірнична продукція, неблагородні метали та супутня продукція	2,36
Радіо-, телевізійна, комунікаційна, телекомунікаційна та супутня апаратура й обладнання	2,35
Гірничодобувне та будівельне обладнання	2,34
Сільськогосподарська, фермерська продукція, продукція рибальства, лісівництва та супутня продукція	2,30
Послуги у сферах поводження зі стічними водами та сміттям, послуги у сферах санітарії та охорони довкілля	2,29
Музичні інструменти, спортивні товари, ігри, іграшки, ремісничі, художні матеріали та приладдя	2,25
Послуги зі встановлення (крім програмного забезпечення)	2,19

Адміністративні, оборонні послуги та послуги у сфері соціального захисту	2,19
Медичне обладнання, фармацевтична продукція та засоби особистої гігієни	2,18
Лабораторне, оптичне та високоточне обладнання (крім лінз)	2,14
Продукти харчування, напої, тютюн та супутня продукція	2,12
Зібрана дощова та очищена вода	2,12
Сільськогосподарська техніка	2,09
Будівельні роботи та поточний ремонт	2,06
Пакети програмного забезпечення та інформаційні системи	2,04
Послуги у сфері НДДКР та пов'язані консультаційні послуги	2,01
Хімічна продукція	2,00
Готельні, ресторанны послуги та послуги з роздрібною торгівлі	2,00
Послуги з ремонту і технічного обслуговування	1,99
Транспортні послуги (крім транспортування відходів)	1,97
Послуги у сфері освіти та навчання	1,94
Послуги у сфері нерухомості	1,91
Поштові та телекомунікаційні послуги	1,73
Інші громадські, соціальні та особисті послуги	1,69
Послуги у сфері охорони здоров'я та соціальної допомоги	1,63
Послуги у сфері відпочинку, культури та спорту	1,63
Послуги у сфері інформаційних технологій: консультування, розробка програмного забезпечення, послуги мережі Інтернет і послуги з підтримки	1,57
Комунальні послуги	1,50
Середня кількість учасників на 1 тендер по Україні	2,31

Джерело: сформовано автором на основі даних [16]